

ENTROPA

ENTROPA UMĚNÍ, SVOBODA PROJEVU, CENZURA

Umění je svoboda. Svoboda projevu je základním principem demokracie. Umění nezná hranic.
Mottem českého předsednictví je Evropa bez bariér.¹

1 Každého půl roku předsedá Radě Evropské unie jedna z členských zemí. Od ledna do června
2 2009 vyšlo předsednictví na Českou republiku. *Malá země, s velkou politikou nemá zkušenosti,*
3 *ta by neměla předsedat EU...* takové i další názory bylo možno slyšet již před začátkem českého
4 předsednictví z úst zahraničních politiků.

5 Oficiálně začalo české předsednictví Radě Evropy 1. 1. 2009, na politické úrovni dne 7. ledna a
6 již 12. ledna 2009 věděli o českém předsednictví nejen všichni úředníci sedící v budově Rady
7 Evropy v Bruselu, ale také všichni vrcholní politici členských zemí a postupně i většina veřejnosti
8 všech států EU. Co se stalo?

9 Úředníci vcházející 12. ledna do svých kanceláří v budově Rady Evropy, se zastavovali v hale,
10 koukali směrem nahoru a z jejich tváří bylo možné číst různé emoce: šok, údiv, úsměv,
11 pohoršení, vztek. To vše a později mnohem více vyvolalo dílo **Entropa**, které mělo na půl roku
12 reprezentovat české předsednictví Radě EU. Je totiž zvykem, že předsedající země zajistí
13 výzdobu této budovy po dobu svého předsednictví.

14 Česká vláda pověřila vytvořením reprezentativního díla českého sochaře Davida Černého, který
15 předložil návrh díla, na jehož vytvoření by se s ním podílelo celkem 26 dalších umělců
16 zastupující všechny členské země. Vláda souhlasila, poskytla Davidu Černému na vytvoření díla
17 dotaci a dne 12. ledna došlo ke slavnostnímu odhalení díla v budově Rady EU.

18 **Entropa** je plastická mapa Evropy zobrazující stereotypy spojované s každou z členských zemí.
19 Popis vyobrazení jednotlivých států je přílohou tohoto textu. Podtitul Entropy zní: **Stereotypy**
20 **jsou bariéry, které je třeba odstranit.** Tematika díla je tedy v souladu s mottem celého českého
21 předsednictví, kterým bylo *Evropa bez bariér*.

22 "*Skládačka EU je metaforou i oslavou různorodosti. Je to stavebnice politických, ekonomických a*
23 *kulturních vazeb, se kterou si 'hrajeme' my, ale předáme ji našim dětem. Úkolem dneška je*
24 *příštím generacím vyrobit stavebnici s co nejlepšími vlastnostmi,*"² řekl o plastice Černý. Podle
25 slov Davida Černého Entropa "*paroduje sociálně aktivistické umění, které balancuje na hranici*
26 *rádoby kontroverzních útoků na národní charaktery a neutrálních výzdob oficiálních prostor*"³.

27 Neutrální výzdobou Entropa tedy rozhodně není. Vyvolala řadu stížností, protestů i omluv.
28 Jedna z jejích částí musela být dokonce zakryta.

29 Hned po vyvěšení Entropy v budově Rady Evropy se přišlo na to, že Entropu nevytvořili spolu
30 s Davidem Černým další umělci z evropských zemí, jak původně umělec avizoval, ale vytvořil ji
31 on sám se svými spolupracovníky T. Pospiszylem a K. Kinterou.

32 Kvůli této mystifikaci se David Černý omluvil Vládě ČR a dohodl se s ní na vrácení dotace díla,
33 která činila 1, 9 milionu Kč. Celkové náklady na vytvoření díla činily přes 10 milionů, z nichž
34 většinu věnovali Černému soukromí sponzoři.
35 *"Věděli jsme, že k odhalení pravdy dojde. Ještě předtím jsme chtěli zjistit, jestli se Evropa dokáže*
36 *sama sobě zasmát,"* uvedli umělci v prohlášení.⁴

37 **A začalo kolo stížností, i pozitivních reakcí.**

38 Jedni považují plastiku, jež si utahuje z národních stereotypů členských zemí Evropské unie, za
39 mezinárodní ostudu. Druzí vidí dílo jako geniální mystifikaci hodnou nejvyššího uznání.

40 Jako první se se stížností ozvali **Bulhaři**. Bulharsko je na plastice vyobrazeno jako série tureckých
41 záchodů. Bulharsko toto vyobrazení považuje za urážlivé a požadovalo omluvu a zakrytí
42 vyobrazení jejich země. Tak se také stalo, prezident Václav Klaus poslal Bulharsku omluvu: *„Tuto*
43 *plastiku v žádném případě nepovažuji za vtipnou, ani za povedenou. Její jedinou ambicí je*
44 *šokovat a mystifikovat. Plně sdílím rozhořčení bulharských představitelů a mnohých občanů,*
45 *kteří proti tomuto „uměleckému dílu“ protestují.“*⁵. 20. ledna bylo Bulharsko na Entropě zakryto
46 černým plátnem.

47 Několik stovek obyvatel Bulharska naopak protestovalo proti zahalení jejich země a podepsalo
48 **petici proti zahalení Bulharska na Entropě**. V petici je mimo jiné uvedeno: *"Cenzurování práce*
49 *českého umělce Davida Černého bulharskými úřady je zahanbující pro naši zemi i její občany.*
50 *Potvrzuje to obrázek Bulharska jako nejvíce zpátečnické a nejméně svobodné země - když ne na*
51 *světě, tak v Evropě,"* stojí v záhlaví petice. Její stoupenci chtějí, aby Bulharsko zrušilo požadavek
52 na to, aby se země v plastice neobjevovala.⁶

53 Rozhořčení vyvolalo také zobrazení **Slovenska** u obyvatel a představitelů tohoto státu.
54 Slovenská národní strana označila Entropu za paskvil a urážku Slovenska.

55 Zobrazení Slovenska na Entropě může připomínat uzenuinu či slepé střevo obalené maďarskou
56 trikolórou.

57 Slováci se nakonec spokojili s omluvou představitelů ČR a nepožadovali odstranění svého státu
58 z plastiky.

59 Ozvala se také **dánská umělkyně** S. M. Albertsenová, kterou Černý uvedl jako autorku
60 vyobrazení Dánska. Ta své autorství dánského modelu země popřela.

61 **Jak reagovali čeští politici a česká veřejnost?**

62 *„ Projekt zobrazuje především stereotypy a klišé jako bariéry bránící integraci a spolupráci v*
63 *Evropě. Tím, že na ně poukážeme, je začínáme bořit. Předsudky odstraníme jen tehdy, pokud si*
64 *je uvědomíme. Považujeme Entropu za čistě umělecké dílo. Nic víc a nic míň.“* (Alexandr Vondra,
65 vicepremiér Vlády ČR pro evropské záležitosti)⁷

66 Entropu ohodnotil i Václav Havel: *„K modernímu, postmodernímu a post postmodernímu umění*
67 *patří šokovat a mystifikovat. Odhalím teď další mystifikaci: Entropu neudělal David Černý, to*
68 *jsme vytvořili my dva ve snaze poškodit vládu, Jiří Paroubek a já,"* řekl.⁸

69 Kritiku vyjádřil Jiří Paroubek, předseda ČSSD., „Pan Černý je nekonvenční, jeho dílo je
70 nekonformní. Chybu bych nehledal v panu Černém, chyba byla ve způsobu výběru (díla),“ řekl.
71 „Teď čelí Česká republika kvůli nezodpovědnosti pana Vondry diplomatickým protestům.“ řekl.⁹

72 "Pozitivně mě překvapil Mirek Topolánek, když řekl, že v soukromí se tomu směje jako všichni
73 ostatní v Bruselu," přiznal v on-line rozhovoru David Černý.¹⁰ Sám Černý k dílu říká: *Groteskní*
74 *nadsázka a mystifikace patří ke znakům české kultury a vytváření falešných identit je jednou ze*
75 *strategií současného umění," uvedl Černý v následném tiskovém prohlášení. "Měl jsem za to, že*
76 *mám evropský smysl pro humor," dodal v on-line rozhovoru pro zpravodajský server idnes.cz¹¹*

77 **Ohlasy v médiích.**

78 Lidové noviny zmínily, že britský a francouzský tisk plastiku chválí: citován byl například
79 výtvarný kritik agentury Bloomberg Martin Gayford, který řekl: „Černého dílo je mnohem
80 zábavnější než většina současného umění.“ Anglické The Times označily údajně Entropu za
81 „nádherně košilatý vtíp.“ Podle komentáře britského listu Guardian je plastika velmi
82 kontroverzní, ale zároveň z marketingového hlediska neskutečně úspěšná, protože
83 málokterému uměleckému dílu se podaří dostat do hlavních zpráv po celé Evropě – ač není
84 jisté, zda právě takto se Česká republika chtěla zviditelnit.

85 Evropa se podle ohlasů v médiích většinou shodla, že se Černému povedl dobrý žert na úkor
86 české vlády a že jeho dílo skutečně bude testem naší tolerance, i když jsou některé jeho vtipy
87 laciné nebo dětinské, jiné trochu fekální nebo - jako Mohammed - až za hranic vtipu.¹²

88 Podle výzkumu agentury STEM provedeného v době českého předsednictví se 41 procent Čechů
89 vyjádřilo, že považuje Entropu za vtípnou nadsázku, která ukazuje český smysl pro humor.
90 Naopak 43 procent občanů se přiklání k názoru, že je národní ostudou, která škodí českému
91 předsednictví EU. Šestnáct procent lidí nemělo na plastiku názor. Na stranu Entropy se staví
92 spíše mladí pravicově orientovaní lidé a ti, kteří považují evropské předsednictví Česka za
93 úspěšné. Jako nadsázku ji také vnímají spíše muži než ženy. (Na otázky průzkumu odpovídalo
94 počátkem února 2009 1263 respondentů.)¹³

95 Entropa byla z Bruselu odstraněna ne na konci českého předsednictví, jak by se dalo
96 předpokládat, ale již v polovině května. Na umělcův protest proti pádu vlády Mirka Topolánka,
97 pro niž ji vytvořil. Do ledna roku 2010 si ji mohou zájemci prohlédnout v domě současného
98 umění DOX v Praze-Holešovicích.

Otázky k deliberaci

Překračuje podle Vás Entropa hranice svobody projevu?

Měla být vůbec vystavena v budově Rady EU?

Foto: 10. 2. 2009, Marie Třešňáková, zdroj: ČT24 © Česká televize

¹ Alexandr Vondra při slavnostním projevu k odhalení Entropy dne 15. ledna 2009).

<http://www.eu2009.cz/cz/news-and-documents/speeches-interviews/speech-of-alexandr-vondra--deputy-prime-minister-for-eu-affairs-6067/>

² <http://www.davidcerny.cz/cz/entropa.html>

³ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7827738.stm>

⁴ http://www.lidovky.cz/tiskni.asp?r=ln_eu&c=A090113_125326_ln_eu_ter

⁵ <http://www.klaus.cz/klaus2/asp/clanek.asp?id=9QgRfAcPf1JY>

⁶ http://zpravy.idnes.cz/ne-cenzure-ano-tureckemu-zachodu-vola-bulharska-petice-k-entropie-px9-zahranicni.asp?c=A090121_112545_zahranicni_jw

⁷ <http://www.eu2009.cz/cz/news-and-documents/speeches-interviews/speech-of-alexandr-vondra--deputy-prime-minister-for-eu-affairs-6067/>

⁸ <http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=639804>

⁹ <http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=639804>

¹⁰ http://kultura.idnes.cz/david-cerny-myslel-jsem-ze-mam-evropsky-smysl-pro-humor-pjh-vytvarneum.asp?c=A090120_185037_vytvarneum_jaz

¹¹ http://kultura.idnes.cz/david-cerny-myslel-jsem-ze-mam-evropsky-smysl-pro-humor-pjh-vytvarneum.asp?c=A090120_185037_vytvarneum_jaz

¹² <http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=639804>

¹³ http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/stem-nazor-na-entropu-deli-cechy-na-dva-tabory/360730&id_seznam=16449

ENTROPA Zobrazené země

(z [wikipedie.cz http://cs.wikipedia.org/wiki/Entropa](http://cs.wikipedia.org/wiki/Entropa))

Protože autor sám ani oficiální prezentace díla nepodávají žádné jasné informace o významu jeho jednotlivých součástí, je možné vyvozovat všemožné interpretace pro každý jednotlivý zobrazený stát a následující seznam v žádném případě není úplný.

- **Belgie** je prezentována jako napůl plná napůl snědená krabice pralinek.
- **Bulharsko** je zobrazeno jako řada navzájem propojených „tureckých záchodů“; spojují a osvětlují je trubky podobné neonovému světlu.
- **Česká republika** představuje LED displej ve zlatém rámu, na kterém jsou promítány kontroverzní výroky prezidenta Václava Klause. V manuálu je napsáno: *„Je to NÁŠ prezident, zvolili jsme si ho, tak ho se slastí v duši ukažme světu. Je to kabrňák, nejen lyžař!“*
- **Dánsko** je sestaveno z kostiček stavebnice Lego a dle některých názorů (zejména podle novináře Christensena z dánské tiskové agentury Ritzau, jehož názor byl zveřejněn na titulní stránce webu listu Jyllands-Posten, je možné v uspořádání barevných kostiček spatřit kontroverzní karikaturu proroka Mohameda. Černý to označil za „naprostou dezinterpretaci“ a prohlásil, že o Mohamedovu karikaturu v žádném případě nejde. Viktor Frešo těsně před instalací kostičky zpřeházel, aby tvář proroka nebylo poznat. V průvodním manuálu, kde jsou kostky Lega přirovnávány k pixelům digitální fotografie, se o Dánsku píše: *„Vnímejme i my celkový obraz světa, nezabývejme se jednotlivými pixely, ale sledujme, do jakého celku se skládají.“* Pro Aktuálně.cz podal Černý do telefonu toto vysvětlení: *„To, co je na fotce, byla jedna fáze projektu, teď je tam něco úplně jiného. Běžte si to tam vyfotit. Není to žádná karikatura, je to prostě Lego. Nezobrazuje to nic konkrétního. Já to ale neskládal, dělal to kamarád (Viktor Frešo ^{pozn. ed.}), měla to být myslím nějaká hora.“*
- **Estonsko** je prezentováno pracovními nástroji založenými na srpu a kladivu – tato země kdysi zvažovala zákonem zakázat symboly komunismu.
- **Finsko** je zobrazeno jako dřevěná podlaha, na které leží (zjevně opilý) muž s pistolí, představující si rozmanitá zvířata. Černý vyobrazení Finska popsal jako „lovcovo delirium tremens v sauně“.
- **Francie** je zahalena nápisem „GRÈVE!“ („STÁVKA!“).
- **Irsko** je zobrazeno jako hnědé dudy ve tvaru irského ostrova, píšťaly dud vyčnívají v Severním Irsku, které je olysalé; dudy hrají každých pět minut hudbu.
- **Itálie** je zobrazena jako fotbalové hřiště s několika hráči, z nichž každý drží fotbalový míč. Budí dojem, jako by s míčem masturbovali. Na poslední chvíli Černý a spol. odstranili konkrétní jména hráčů.
- **Kypr**, známý rozdělením na tureckou a řeckou část, je rozříznut na dvě půlky.
- **Litva** je řada panáčků podobných bruselské sošce *Manneken Pis*, močících směrem ke svým východním sousedům; proudy moči jsou představovány žlutými svítícími optickými vlákny.
- **Lotyšsko** je ukázáno jako hornatá země, v protikladu ke svému ve skutečnosti rovinnému povrchu.

-
- **Lucembursko** je zobrazeno jako zlatý nuget s nápisem „For Sale“ (anglicky „Na prodej“).
 - **Maďarsko** obsahuje Atomium sestavené ze svých typických zemědělských produktů melounů a uherských salámů a postavené na podlaze z papriky.
 - **Malta** je maličký ostrůvek, jehož jedinou ozdobou je jeho pravěký obyvatel trpasličí slon; před slonem je umístěno zvětšovací sklo.
 - **Německo** je soustavou navzájem propojených dálnic, kterou někteří popisují jako „trochu připomínající svastiku“, ačkoliv toto tvrzení není všeobecně přijímáno^[21] a Černý ho popřel. Spekulovalo se také, že bylo záměrem jimi vyjádřit číslo 18 jako neonacistický kryptogram pro Adolfa Hitlera. Auta na silnicích se pohybují.
 - **Nizozemsko** zmizelo pod vodou, vyčnívá z něj pouze několik minaretů; tato součást by údajně měla být doprovázena zvuky volání muezzinů.
 - **Polsko** zastupují kněží zvedající duhovou vlajku hnutí za práva homosexuálů, podobným způsobem jako zvedali americkou vlajku američtí vojáci na Iwo Jima.
 - **Portugalsko** představuje krájecí prkénko se třemi kusy masa ve tvaru jeho někdejších kolonií Brazílie, Angoly a Mosambiku
 - **Rakousko**, známý oponent atomové energie, je zelené pole, kterému dominují chladicí věže atomové elektrárny; čas od času z nich vychází pára.
 - **Rumunsko** vypadá jako zábavní park ve stylu Drákuly, který bliká a čas od času vydává strašidelné zvuky.
 - **Řecko** je zobrazeno jako zcela vyhořelý les, což může být narážka na řecké lesní požáry z roku 2007 a nepokoje z roku 2008.
 - **Slovensko** je zobrazeno jako uherský salám (či lidské tělo svázané maďarskou trikolórou).
 - **Slovinsko** je ukázáno jako skála, do které jsou vyryta slova *first tourists came here 1213* (anglicky „první turisté sem přišli roku 1213“).
 - **Španělsko** je zcela zalito betonem, s míchačkou umístěnou v oblasti regionu La Rioja.
 - **Švédsko** není zastoupeno svým skutečným obrysem, ale představuje jej velká nábytková krabice ve stylu IKEA, která obsahuje bojová letadla typu Gripen (dodaná Švédům české armádě).
 - **Velká Británie**, známá svým euroskepticismem a relativní izolací od zbytku kontinentu, je „zahrnuta“ jako chybějící díl (a prázdné místo) v levé horní části plastiky.